

☛ Z JUDIKATURY SD EU ☚

SOUDNÍ DVŮR EU SE V ROCE 2024 DVAKRÁT VYSLOVIL K OCHRANĚ A LOVU VLKA OBEČNÉHO (*CANIS LUPUS*)

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Úvodem

Státní ochrana přírody letos vyhověla tlaku laické veřejnosti (zejména chovatelů) a přestože existuje zákon č. 115/2000 Sb., o náhradě škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, vydala sérii opatření obecné povahy pro různé kraje České republiky a velkoplošná zvláště chráněná území na téma řešení problematických jedinců vlka obecného včetně povolení výjimek ze základních podmínek ochrany dle § 50 odst. 1 a 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, jedinců zvláště chráněného vlka obecného (*Canis lupus*). Připomínám, že vlk obecný je zařazen dle § 14 odst. 2 vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 395/1992 Sb. a přílohy č. III této vyhlášky do kategorie kriticky ohrožený.¹ Ovšem opatření obecné povahy o výjimce ze základních ochranných podmínek bylo dokonce vydáno například i v rámci národního parku Šumava.²

V tomto článku se ještě nechci zabývat obsahem těchto (velmi podobných) opatření obecné povahy, a jejich souladem s platnou právní úpravou, to si vyžádá hlubší analýzu, ale chci upozornit, že vlk obecný je zároveň v EU chráněný druh podle směrnice č. 92/43/EHS, o stanovištích. Shodou okolností se letos touto problematikou zabýval Soudní dvůr EU, a to hned dvakrát.

1. Vlci ve Španělsku

Prvním případem je rozsudek Soudního dvora EU C-436/22 **Asociación para la Conservación y Estudio del Lobo Ibérico (ASCEL)** z 29. 7. 2024, ve věci předběžné otázky španělského regionálního soudu.

Směrnice o stanovištích³ byla přijata s cílem dosáhnout základního cíle Unie obecného zájmu: zachovat, chránit a zlepšit kvalitu životního prostředí tím, že

¹ K zdůvodnění smyslu těchto opatření odkazuji například na článek F. Pelce Je potřeba hledat cesty, jak eliminovat střety mezi lidskými aktivitami a vlky. Původně byl publikovaný v Lidových novinách 8. 7. 2024, poté převzat do časopisu Ochrana přírody č. 4/2024, s. III.-IV.

² Viz veřejná vyhláška č.j. SZ NPS 11863/2023/15 – NPS 08330/2024 ze dne 2. 8. 2024, kterou se zveřejňuje opatření obecné povahy.

³ Směrnice Rady č. 92/43/EHS z 21. května 1992, o ochraně volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a o ochraně přírodních stanovišť.

příspěje k zachování biologické rozmanitosti prostřednictvím ochrany přírodních stanovišť a volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Ve Španělsku podléhají populace vlka různým režimům ochrany podle této směrnice: Populace na jih od řeky Duero jsou přísně chráněny. Populace severně od řeky Duero jsou klasifikovány jako druh v zájmu Společenství, který může být předmětem opatření pro lov.

Soudní dvůr EU řešil soulad regionálního zákona španělské provincie Kastilie a León, který povolil lov vlka obecného.

Pokud jde o právní předpisy provincie Kastilie a León, článek 7 Ley 4/1996, de 12 de julio, de Caza de Castilla y León (zákon 4/1996 autonomního společenství Kastilie a León ze dne 12. července 1996 o lovu, dále jen „zákon 4/1996“), který byl v mezidobí zrušen, ale platil v době schválení sporného plánu lovu, stanovil, že za lovné druhy se považují druhy, které jako takové definuje příloha I tohoto zákona. Uvedená příloha I zahrnuje vlka obecného severně od řeky Duero. V současné době je v platnosti Ley 4/2021, de 1 de julio, de Caza de Castilla y León (zákon 4/2021 autonomního společenství Kastilie a León ze dne 1. července 2021 o lovu a udržitelném hospodaření s loveckými zdroji, dále jen „zákon 4/2021“), podle jehož článku 6 lze lovit pouze druhy, které jsou jako lovné druhy uvedeny v příloze I. V příloze I je „vlk obecný (*Canis lupus*): severně od řeky Duero“ uveden jako velký lovný druh. Zákon 4/2021 rovněž obsahuje ustanovení o tom, že se z přílohy I vyřazují druhy chráněné jakýmkoliv způsobem podle základních vnitrostátních právních předpisů, což znamená, že je jejich lov zakázán, nebo o tom, kdy je takové vyřazení považováno za nezbytné pro odpovídající zajištění jejich ochrany. Podle tohoto zákona může být z lovu dočasně vyloučen i některý z druhů prohlášených za lovný druh, pokud je to nezbytné pro odpovídající zajištění jejich ochrany. Článek 38 tohoto zákona (před jeho zrušením španělským ústavním soudem⁴) stanovil, že jakákoli forma lovu vlka obecného vyžaduje povolení ministerstva autonomního společenství příslušného pro oblast lovu, což je nejvyšší příslušný orgán na území Kastilie a Leónu, a že hodnota jednoho uloveného vlka obecného činí 6000 eur.

Podle zákona regionu Kastilie a León byl vlk zařazen do kategorie druhů, které lze v tomto regionu severně od řeky Duero⁵ lovit. V roce 2019 povolila regionál-

⁴ Od roku 2021 jsou všechny španělské populace vlka obecného přísně chráněny. Opatření přijatá na regionální úrovni před tímto datem pro odstřel a odchyt exemplářů však mohou být nadále používána, pokud splňují určité podmínky a omezení. V rozhodnutí ze dne 13. července 2022 prohlásil španělský Ústavní soud předpisy o lovu vlků obsažené v zákoně regionu Kastilie a Leónu za protiústavní.

⁵ Řeka Duero protéká Autonomní oblastí Kastilie a León v délce 572 km, než vstoupí do Portugalska (zde se nazývá Douro) a ústí do moře u Porta. Dělí horizontálně území Španělska, pokud jde o výskyt populace vlka, na dvě nestejněměrné části (severní je nepoměrně menší).

ní vláda plán pro lokální lov vlka v revírech severně od řeky Duero v loveckých sezónách 2019/2020, 2020/2021 a 2021/2022. Podle tohoto plánu smělo být uloveno celkem 339 vlčích jedinců.⁶

Následně dne 17. února 2020 podal Spolek pro zachování a výzkum populace vlka iberského **Asociación para la Conservación y Estudio del Lobo Ibérico** (ASCEL) proti tomuto plánu žalobu k Vrchnímu soudu regionu Kastílie a León.⁷

Španělský regionální Vrchní soud vyslovil pochybnosti o souladu regionálního zákona se směrnicí o stanovištích a proto položil Soudnímu dvoru EU sérii předběžných otázek.

Soudní dvůr EU ve svém rozhodnutí **C-436/22 ze dne 29. 7. 2024** odpověděl, že regionální zákon provincie Kastílie a León je v rozporu se směrnicí o stanovištích. Klíčovým údajem bylo, že podle Zprávy předložené v roce 2019 Španělskému evropské Komisi, zpracované pro období let 2013–2018, byl stav ochrany vlka ve třech biogeografických oblastech, kde se na území Španělska vyskytoval (středomořská, atlantická a alpská oblast⁸), přičemž první dvě oblasti zahrnují Kastílii a León, jako „nepříznivý – nedostatečný“. Podle Soudního dvora vlk nesmí být na regionální úrovni označen jako lovný druh živočicha, pokud je jeho stav zachování na národní úrovni nepříznivý. Skutečnost, že se na daný druh mohou vztahovat managementová opatření ve formě lovu, ještě neznamená, že jeho stav z hlediska ochrany je příznivý.

Cílem těchto opatření musí být zachování nebo obnova příznivého stavu z hlediska ochrany dotčených druhů. Pokud tato opatření obsahují ustanovení o lovu, mají tedy za cíl omezit lov, a nikoli jej rozšířit. Pokud se to ukáže jako nezbytné, může být lov dokonce zakázán. Kromě toho musí být rozhodnutí povolující lov určitého druhu odůvodněné a musí vycházet z údajů o sledování stavu ochrany

⁶ Tento plán lovu se podle svého odůvodnění zakládá na regionálním sčítání vlků z let 2012 a 2013, na celostátním sčítání provedeném v letech 2012 až 2014 a na výročních monitorovacích zprávách, které vyžadují menší úsilí v oblasti průzkumu a monitoringu než příprava sčítání. Plán na základě dostupných údajů a s použitím různých faktorů odhaduje počet vlků žijících severně od řeky Duero v Kastílii a Leónu před lovem na 1051 jedinců. Oblast Kastílie a Leónu severně od řeky Duero, kde vlci žijí, rozděluje na 28 oblastí s výskytem vlka. Vypočítává hustotu vlka v každé z nich, klasifikuje je na oblasti s vysokou, nízkou nebo střední hustotou a podle této hustoty jim přiřazuje procentuální úroveň loveckého využití. Dochází k závěru, že překročení 35 % roční úmrtnosti by vedlo k regresi populace tohoto druhu.

⁷ ASCEL se v žalobě domáhal zrušení rozhodnutí Dirección General del Patrimonio Natural y Política Forestal [de la Junta de Castilla y León] (Generální ředitelství pro přírodní dědictví a lesnickou politiku [vlády Kastílie a Leónu], Španělsko) ze dne 9. října 2019, jímž byl schválen plán oblastního lovu vlka obecného v honebních oblastech severně od řeky Duero v Kastílii a Leónu v loveckých sezónách 2019/2020, 2020/2021 a 2021/2022 (dále jen „plán lovu“). ASCEL požadoval rovněž náhradu škod, které byly způsobeny lovem volně žijících živočichů během každé z loveckých sezón. Podle regionálního zákona představuje hodnota každého uloveného vlčího jedince 6000 Euro.

⁸ Biogeografické regiony jsou vymezeny dle směrnice o stanovištích.

tohoto druhu.⁹ Směrnice o stanovištích vyžaduje, aby členské státy monitorovaly stav druhů a stanovišť z hlediska jejich ochrany a věnovaly zvláštní pozornost prioritním typům přírodních stanovišť a prioritním druhům. Toto sledování je nezbytné pro určení, zda je třeba přijmout opatření k řízení, aby se zajistilo zachování příznivého stavu druhu z hlediska ochrany. Kromě této monitorovací povinnosti existuje povinnost předkládat Komisi každých šest let zprávu o uplatňování směrnice. Tato zpráva musí obsahovat hlavní výsledky uvedeného monitorování a mimo jiné posouzení stavu ochrany jednotlivých druhů vyskytujících se na území dotyčného členského státu.

Kromě toho je třeba tomuto sledování věnovat zvláštní pozornost, pokud je daný druh obecně považován za druh v zájmu Společenství. Autonomní společenství Kastilie a León však při vypracování napadeného plánu nezohlednilo zprávu z roku 2019, podle níž se vlk ve Španělsku nachází v nepříznivém stavu z hlediska ochrany.

Posouzení stavu zachování druhu a vhodnosti přijetí opatření k řízení musí být v každém případě provedeno s ohledem na zprávu vypracovanou členskými státy každých šest let v souladu se směrnicí a na nejnovější vědecké údaje získané díky monitorování prováděnému členskými státy. Tato hodnocení nemusí být prováděna pouze na místní úrovni, ale také na úrovni biogeografického regionu nebo dokonce přeshraničně. V případě chráněných druhů, které stejně jako vlk obývají rozsáhlá stanoviště, zahrnuje pojem „přirozený areál“ více než jen zeměpisnou oblast obsahující fyzické a biologické prvky nezbytné pro jejich život a rozmnožování¹⁰ A jak poznamenal Soudní dvůr EU, vlk iberský je v sousedním Portugalsku zařazen v kategorii přísně chráněný.

Pokud je stav druhu z hlediska ochrany nepříznivý, musí příslušné orgány přijmout opatření ke zlepšení stavu druhu z hlediska ochrany do té míry, aby jeho populace v budoucnu trvale dosáhly příznivého stavu z hlediska ochrany. V této souvislosti mohou být nezbytná ochranná opatření, jako je omezení nebo zákaz lovu, pokud přetrvává nejistota ohledně rizik pro zachování druhu ve stavu příznivém z hlediska ochrany (zásada předběžné opatrnosti).¹¹

⁹ Srovnej též rozhodnutí SDEU ze dne 10. října 2019 Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, C-674/17.

¹⁰ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. června 2020, Alianța pentru combaterea abuzurilor, C-88/19.

¹¹ Srovnej též velmi podrobný rozbor případu a velmi zajímavé závěry Generální advokátky J.Kokott, přednesené dne 24. ledna 2024 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:62022CC0436> Závěrem dokonce Generální advokátka uvedla následující úvahu: „Závěrem je nezbytné připomenout, že pro povolení ochrany může být relevantní rovněž ochrana vlka obecného v lokalitách Natura 2000. Vzhledem k tomu, že Španělsko na ochranu vlka obecného vyhlásilo bezprostředně jižně od řeky Duero několik oblastí a tento druh se vyskytuje na velmi rozsáhlých územích, bylo by možné si položit rovněž otázku, zda plány lovu pro oblasti severně od řeky Duero musí být podrobeny posouzení důsledků pro lokalitu podle čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích. Nelze totiž vyloučit, že vlci, kteří

2. Vlci v Rakousku

Druhým případem, týkajícím se vlka obecného, který letos Soudní dvůr EU řešil, byl případ rakouské populace vlka. Jedná se o rozsudek ze dne 11. 7. 2024 **WWF Österreich, C-601/22, ve věci žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce**, která se týkala platnosti čl. 12 odst. 1 směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, ve spojení s přílohou IV této směrnice, jakož i výkladu čl. 16 odst. 1 uvedené směrnice.

Tato žádost byla předložena Správním soudem spolkové země Tyrolsko v rámci sporu mezi několika organizacemi na ochranu zvířat a životního prostředí, kterými jsou Umweltverband WWF Österreich, ÖKOBÜRO – Allianz der Umweltbewegung, Naturschutzbund Österreich, Umweltdachverband a Wiener Tierschutzverein, na straně jedné a Tiroler Landesregierung (vláda spolkové země Tyrolsko, Rakousko) na straně druhé ve věci dočasné výjimky udělené touto vládou ze zákazu lovit volně žijící jedince živočišného druhu *Canis lupus* (vlk obecný).

Nezávislý rakouský odborný výbor ve stanovisku ze dne 25. července 2022 uvedl, že v době od 10. června do 2. července 2022 identifikovaný vlk, konkrétně vlk 158MATK, zabil přibližně 20 ovcí ze stáda, které se nacházelo na nechráněných pastvinách ve spolkové zemi Tyrolsko. Vzhledem k tomu, že měl tento výbor za to, že tento vlk představuje bezprostřední závažné nebezpečí pro pasoucí se zvířata, a vzhledem k tomu, že dotčené vysokohorské pastviny není možné chránit, doporučil jeho odstřel. V návaznosti na toto stanovisko vláda spolkové země Tyrolsko v nařízení ze dne 26. července 2022 konstatovala, že vlk 158MATK představuje bezprostřední závažné nebezpečí pro pasoucí se zvířata a zemědělské plodiny a zařízení. Toto nařízení nabylo účinnosti dne 29. července 2022 bez časového omezení. Vláda spolkové země Tyrolsko proto rozhodnutím ze dne 29. července 2022 povolila odstřel vlka 158MATK, přičemž jej vyloučila z trvalé ochrany, kterou stanoví Tyrolský zákon o lovu z roku 2004. Toto rozhodnutí kromě toho uvádí, že výjimka z trvalé ochrany druhu vlka je časově omezená, končí dne 31. října 2022 a stane se neplatnou před tímto datem, pokud se opakovaně prokáže výskyt vlka 158MATK mimo dotčenou zeměpisnou oblast pomocí molekulárně-biologických technik.

Žalobkyně (WWF Österreich a spol.) v původním řízení podaly proti rozhodnutí ze dne 29. července 2022 žalobu k Landesverwaltungsgericht Tirol (Správní soud spolkové země Tyrolsko, Rakousko), tj. k předkládajícímu soudu, přičemž

žijí v těchto chráněných oblastech, překročí řeku a tam budou usmrceni. Pro genetickou rozmanitost populací žijících v těchto chráněných oblastech může být rovněž důležité, zda dochází k dostatečnému kontaktu s populacemi severně od řeky. Tato otázka ovšem není předmětem projednávané věci“. (bod 104 stanoviska).

tvrdily, že toto rozhodnutí nesplňuje požadavky stanovené v čl. 16 odst. 1 směrnice o stanovištích. Připomeňme, že čl.16 směrnice o stanovištích stanoví podmínky, za kterých lze povolit odchýlný postup dle směrnice, např. k lovu jedinců druhů ohrožených živočichů. „*Neexistuje-li žádné jiné uspokojivé řešení a za podmínky, že populace příslušného druhu přetrvávají navzdory udělené odchylce ve svém přirozeném areálu rozšíření bez negativního ovlivnění v dobrém stavu z hlediska jejich ochrany, mohou se členské státy odchýlit od ustanovení článků 12, 13, 14 a čl. 15 písm. a) a b):*

- a) *v zájmu ochrany volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a ochrany přírodních stanovišť;*
- b) *v zájmu prevence závažných škod, zejména na úrodě, dobytku, lesích, rybolovu, vodách a ostatních typech majetku;*
[...]

Správní soud spolkové země Tyrolsko vyslovil pochybnosti o právní stránce případu a rozhodl se věc předložit Soudnímu dvoru EU. Tyrolský soud mimo jiné poukazuje na specifickou situaci spolkové země Tyrolsko, která se vyznačuje malými zemědělskými podniky a vysokohorskými pastvinami, které nelze chránit, nebo je nelze chránit pomocí rozumných a přiměřených opatření na ochranu stád, jako je výstavba oplocení, používání pasteveckých psů nebo doprovázení stád pastevci. Klade si tudíž otázku, zda je možné tyto zvláštnosti zohlednit v rámci určení „jiného uspokojivého řešení“ ve smyslu čl. 16 odst. 1 směrnice o stanovištích. Především však položil předběžnou otázku, zda se na ochranu rakouské populace vlka obecného vztahuje čl.12 směrnice o stanovištích a pokud ano, za jakých podmínek lze činit výjimky z této ochrany dle čl.16 směrnice o stanovištích.

Soudní dvůr EU (první senát) po provedeném řízení rozhodl takto:

- 1) Posouzení první otázky neodhalilo žádnou skutečnost, kterou by mohla být dotčena platnost čl. 12 odst. 1 směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, ve znění směrnice Rady 2013/17/EU ze dne 13. května 2013, ve spojení s přílohou IV směrnice 92/43, ve znění směrnice 2013/17. Soudní dvůr tedy potvrdil, že zůstává v platnosti přísná ochrana vlků podle směrnice o stanovištích. Rakousko při vstupu do Evropské unie v roce 1995 nevyjádřilo k této ochraně žádné výhrady. Země zatím nepodala žalobu pro nečinnost, pokud se domnívá, že by zákonodárci EU měli zrušit přísnou ochranu. Navíc rakouská vláda sama připustila, že populace vlků není v příznivém stavu ochrany, argumentují soudci SDEU.
- 2) Dále se Soudní dvůr vyjádřil k podmínkám odchýlného postupu podle čl. 16 směrnice o stanovištích, v případě výjimečné situace, za které lze výjimečně

lov vlka povolit. Článek 16 odst. 1 směrnice 92/43, ve znění směrnice 2013/17, musí být vykládán v tom smyslu, že podmínka, která je v něm uvedena, podle níž výjimka udělená na základě tohoto ustanovení nesmí mít negativní dopad na zachování populací dotyčných druhů v jejich přirozeném areálu rozšíření v příznivém stavu z hlediska jejich ochrany, může být posuzována s ohledem na dostupné údaje na úrovni biogeografické oblasti, která překračuje státní hranice, pouze tehdy, bylo-li předtím konstatováno, že tato výjimka nemá nepříznivý vliv na zachování takového příznivého stavu z hlediska ochrany na místní teritoriální úrovni a vnitrostátním území dotyčného členského státu. Článek 16 odst. 1 písm. b) směrnice 92/43, ve znění směrnice 2013/17, musí být vykládán v tom smyslu, že pojem „závažné škody“ uvedený v tomto ustanovení nezahrnuje budoucí nepřímé škody, které nelze přičítat tomu jedinci živočišného druhu, na kterého se vztahuje výjimka udělená na základě uvedeného ustanovení. A konečně, Soudní dvůr též dovodil, že článek 16 odst. 1 směrnice 92/43, ve znění směrnice 2013/17, musí být vykládán v tom smyslu, že v rámci určení existence „jiného uspokojivého řešení“ ve smyslu tohoto ustanovení jsou příslušné vnitrostátní orgány povinny na základě nejlepších dostupných vědeckých a technických poznatků posoudit jiná možná řešení, přičemž zohlední zejména jejich hospodářské důsledky, aniž by tyto důsledky měly rozhodující povahu, a poměří je s obecným cílem zachování nebo obnovy příznivého stavu z hlediska ochrany dotčeného živočišného druhu.

Zajímavá situace nastala po vydání rozhodnutí SDEU, kdy se zastánci lovu vlka domnívají, že rozhodnutí je v jejich prospěch. Ministr zemědělství Josef Geisler (ÖVP), v jehož oblasti byl vlk z tohoto případu povolen k odstřelu, v první reakci uvedl, že rozsudek nemá bezprostřední dopad. Rozsudek „*bohužel nepřináší ani žádnou úlevu. Tyrolské předpisy o odstřelu se osvědčily. Uplatňováním přísného standardu kontroly můžeme i nadále odstraňovat škodlivé a rizikové vlky. Předpisy rozhodují případ od případu a zohledňují také zvláštnosti hospodaření na horských pastvinách*“. Naopak podle autora jednoho z německých komentářů k zákonu o ochraně přírody, ředitele Institutu pro ochranu přírody a práva ochrany přírody, Univerzita v Tübingenu, Prof. Jochena Schumachera, který také spolupracuje s pražskou katedrou práva životního prostředí PFUK, má rozsudek SDEU důsledky, které přesahují hranice Rakouska. „*Má důsledky pro všechny členské státy EU. Překážky pro odstřel vlka obecného byly opět upřesněny. V Rakousku se nyní musí pro každou jednotlivou horskou pastvinu na místě ověřit, zda je možné vlky před povolením k odstřelu chránit, například pastýři nebo ohradníky. Dosavadní praxe, kdy se vysokohorské pastviny na základě kritérií kategorizují jako nechráněné,*

není slučitelná se směrnicí o stanovištích.“, komentoval rozhodnutí ESD Jochen Schumacher.¹²

Závěrem

Jak ukazují oba případy, Soudní dvůr EU prozatím nehodlá ustoupit ze svého názoru na přísnou ochranu vlka obecného podle evropského unijního práva. Pokud chce členský stát na svém území povolit odchýlný postup dle směrnice o stanovištích ze zvláštní druhové ochrany, musí tak učinit za velmi přísných podmínek, které splňují jak právní kritéria směrnice o stanovištích, tak i kritéria ochrany přírody. Pokud bude Komise EU v budoucnu posuzovat česká opatření obecné povahy, vydaná k vlkovi v roce 2024, bude zjevně vycházet i z výše uvedené judikatury EU.

THE EU COURT OF JUSTICE HAS TWICE THIS YEAR ADDRESSED THE PROTECTION OF THE COMMON WOLF

Abstract

The EU Court of Justice has twice this year addressed the protection of the common wolf, namely in Spain Wolf, C436/22 from 29. 7. 2024 and WWF Österreich, C-601/22 from 11. 7. 2024. The Court upheld strict protection for the common wolf in EU and set conditions for hunting wolves in exceptional situations, while adhering to the principles and rules of the Habitats Directive.

Keywords: EU Court of Justice, common wolf, hunting, protection for the common wolf, Habitats Directive

¹² Der Wolf ist streng geschützt. Článek z 11. 7. 2024. EuGH: EU-Wolfsjagdverbot auch in Österreich gültig